

jam posita in extremis, misit ad Dei hominem, ut, quod supererat, animæ subveniret, qui se jam non esset visurus in corpore. Audiens Malachias moleste tulit, quod mulier, virtutis foret, et vita ejus fructuosa opere et exemplo. Et videns se non posse satis accurrere tempestive, accito Malcho, quod juvenis esset, et expeditus (ipse est, cujus supra meminimus (Num. 39), frater Christiani abbatis) : « Accelera, » inquit, « fer illi tria poma hæc, super quæ nomen Domini invocavi. Confide in ipso quod ubi ex eis gustaverit non gustabit mortem, priusquam nos videat, etsi tardiuscule secuturos. » Festinat Malchus secundum mandatum, et veniens intrat ad morituram, alterum se exhibens puerum Elisæi (IV Reg. IV, 29), nisi quod hujus efficacior opera fuit. Jubet missam sibi a Malachia benedictionem accipere, et gustare, si quo modo valuerit. At illa exhilarata, audito nomine Malachia ut obedire possit nutu significat paulisper se erigi velle; nam verbo non poterat. Erigitur, gustat : gustato confortata est, loquitur et gratias agit. Et immisit Dominus soporem in eam, et suavissime requievit in eo, cujus usu diu caruerat, sicut et esu. Stetit interim sanguis, et post modicum expergefacta, sanam se reperit, nisi quod longa inedia, et sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quominus die sequenti desideratus Malachia advenfus aspectusque perfecit.

CAPUT XXIV.

Feminam sine sacramento Extremæ Unctionis defunctam resuscitat.

53. Habitabat vir nobilis in vicinia Benchoensis monasterii, cujus uxor cum infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias ut descenderet, priusquam moreretur, infirmam uncturus oleo. Descendit, et intravit ad eam : quo viso, exsultat illa, spe animata salutis. Et cum pararet ungere eam, visum est omnibus differendum potius usque mane. Erat enim vespera. Acquievit Malachias, et data benedictione super ægram, exivit cum his qui secum erant. At vero post modicum subito clamor factus est, planctus et strepitus multus per totam domum; siquidem insomniavit quod mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito, et secuti sunt eum discipuli ejus. Et accendens ad lectum, ut certo comperit exspirasse, consternatus est animo, sibi imputans, quod fraudata gratia Sacramenti obierit. Et elevatis in cælum manibus. « Obsecro, Domine, » inquit, insipienter egi. Ego, ego peccavi, qui distuli; nonista, quæ voluit. » Hæc dicens, contestatus est in audientia omnium, nullam se receptorum consolationem, nullam daturum requiem spiritui suo, nisi, quam tulerat, liceret restituere gratiam. Et stans super eam, tota nocte laborabat in gemitu suo : et pro oleo sancto, largo imbre lacrymarum **CS1** perfundens mortuam, vicem illi unctionis, quam poterat exhibebat. Ipse quidem sic, ad suos autem : « Vigilate, » inquit « et orate. » Itaque in psalmis illi, ille in lacrymis, noctem duxere pervigilem. Et mane lacto, exaudivit Dominus sanctum suum, quia spiritus Domini erat

A postulans pro eo, qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? aperit oculos quæ fuerat mortua; et, ut solent qui de gravi somno evigilant, fricans sibi manibus frontem et tempora, super lectum se erigit, et agnito Malachia, inclinans devote salutatur eum. Et verso luctu in gaudium, stupor apprehendit omnes, et qui viderunt, et qui audierunt. Sed et Malachias gratias agens, benedixit Dominum. Et unxit eam nihilominus, sciens in hoc Sacramento remitti peccata, et quod oratio fidei salvet infirmum (Jac. v, 14, 15). Post hæc abiit ille, et illa convaluit et vivens incolumis tempore aliquanto, ut gloria Domini manifestaretur in ea, perfecta poenitentia, quam sibi Malachias injunxerat, in hora confessione iterum obdormivit, et migravit ad Dominum.

CAPUT XXV.

Alia diversa beneficia in diversos collata.

54. Fuit item mulier, cui spiritus iracundiæ et furoris in tantum dominaretur, ut non solum vicini et cognati fugerent consortium ejus, sed filii quoque ipsius vix sustinerent habitare cum ea. Clamor, et rancor, et tempestas valida, ubicumque fuisset. Audax, et ardens, et præceps, metuenda lingua et manu, importabilis omnibus, et invisita. Dolentes filii tum pro illa, tum pro seipsis, trahunt illam ad præsentiam Malachia, lacrymabilem cum fletu querimoniam deponentes. Vir autem sanctus, et periculum matris, et incommodum miserans filiorum, seorsum advocat illam : fueritne confessa aliquando peccata sua, sollicitè percontatur. Respondit, « Nequaquam. Confitere, » inquit, Paret. Et ille injungens poenitentiam confitentis, oransque super eam, ut Dominus omnipotens det ei spiritum mansuetudinis, in nomine Domini Jesu ne ultra irascatur jubet. Sequitur tanta mansuetudo, ut pateat omnibus non esse aliud, quam admirabilem mutationem dexteræ Excelsi. Fertur adhuc hodie vivere, et tantæ esse patientiæ et lenitatis, ut quæ omnes exasperare solebat, nullis modo exasperari damnis, contumeliis, afflictionibus queat. Si licet et me, juxta Apostolum, abundare in sensu meo (Rom. XIV, 5), accipiat quisque ut volet; ego istud superiori suscitata miraculo mortuæ censeo præferendum, quod exterior quidem **D** ibi, hic vero interior revixerit homo. Et nunc curramus ad reliqua.

55. Vir secundum sæculum honorabilis, secundum Deum timoratus, veniens ad Malachiam, questus est ei super sterilitate animæ suæ, supplicans ut sibi obtineret ab omnipotente Deo gratiam lacrymarum. Et subridens Malachias, quod gratum haberet in homine sæculari desiderium spirituale, suam maxillam maxillæ illius quasi blandiendo conjungens : « Fiat, » inquit, « tibi, sicut petisti. » Tantos exinde, et pene continuos exitus aquarum deduxerunt oculi ejus, ut illud Scripturæ ei posse aptar videretur : *Fons hortorum, puteus aquarum viventium* (Cantic. IV, 15). Est insula maris in Hibernia,

ab olim secunda piscium; et mare ibi piscosum valde. Peccatis, ut creditur, habitantium adempta copia solita, quæ multos habebat filios, infirmata est, et a tanta funditus sui commoditate emareuit. Dolentibus accolis, et jacturam gravem populis ægre ferentibus, revelatum est cuidam mulieri, precibus Malachia posse afferri remedium : idque innotuit omnibus, ipsa prodente. Nutu Dei contigit adesse Malachiam. Dum enim circuiret, et repleret Evangelio regionem, divertit illuc, ut et ipsis eamdem gratiam impertiret. At barbari, quibus erat major cura de piscibus, omni instantia flagitant, ut potius respicere dignetur super sterilitatem insulae suæ. Qui cum responderet se minime ad hoc venisse, **CS2** hominum magis, quam piscium desiderare capturam; videns tamen fidem eorum, flexis in litore genibus, oravit ad Dominum, ut, licet indignis, iudicium olim beneficium tanta fide repetentibus non negaret. Ascendit oratio, ascendit et piscium multitudo, et forte uberius, quam in diebus antiquis, et ipsa populo terræ perseverans usque in hodiernum diem. Quid mirum, si oratio justis, quæ penetrat cœlos, penetravit abyssos, et de profundo maris tantas piscium copias evocavit?

56. Venerunt aliquando tres episcopi in villam Fochart [al. Fochaul], quem dicunt locum natiuitatis Brigidæ virginis : et quartus erat Malachias. Ad quem presbyter qui hospitio susceperat eos : « Quid faciam, » inquit, « quod pisces non habeo? » Quo respondente, ut quæreret a piscatoribus : « Biennium est, » ait, « quod non inveniuntur pisces in flumine : unde et piscatores prorsus diffusi, etiam arti suæ renuntiaverunt. » Et ille : « Præcipe, » inquit, « laxari retia in nomine Domini. » Factum est, et capti sunt salmones duodecim. Secundo miserunt, et capti totidem, inopinatum inferunt mensis et ferculum, et miraculum. Et ut clare liqueat, Malachia meritis hoc datum fuisse, aliis quoque duobus sequentibus annis eadem nihilominus sterilitas perduravit.

CAPUT XXVI.

Veritatem corporis Christi in Eucharistia propugnat.

57. Fuit quidam clericus in Lesmor, probabilis (ut fertur) vitæ, sed fidei non ita. Is sciolus in oculis suis, præsumpsit dicere, in Eucharistia esse tantummodo sacramentum, et non rem sacramenti, id est solam sanctificationem, et non corporis veritatem. Super quo a Malachia secreto, et sæpe conventus, sed incassum, vocatus ad medium est, seorsum tamen a laicis, ut, si fieri posset, sanaretur, et non confunderetur. Itaque in conventu clericorum data facultas homini est pro sua sententia respondendi. Cumque totis ingenii viribus, quo non mediocriter callebat, asserere et defendere conaretur errorem, Malachia contra disputante et convincente, iudicio omnium superatus, de conventu confusus quidem exiit, sed non correctus. Dicebat autem se non ratione victum, sed Episcopi pressum auctoritate. « Et tu, » inquit, « o Malachia, sine causa me ho-

A die confundisti, adversus profecto veritatem locutus, et contra tuam ipsius conscientiam. « Mæstus Malachias pro homine sic indurato, sed magis fidei dolens injuriam, timens periculum, ecclesiam convocat : errantem publice arguit, publice monet ut respiscat. Suadentibus hoc ipsum episcopis et universò clero, cum non acquiesceret, contumaci anathema dicunt, hæreticum protestantes. Nec sic evigilans : « Omnes, » inquit, « favetis homini potiusquam veritati; ego personam non accipio, ut deseram veritatem. » Ad hoc verbum substomachans sanctus : « Dominus, inquit, « fateri te veritatem faciat vel ex necessitate. » Quo respondente, « Amen, » solvitur conventus. Tali ille inustus cauterio, fugam meditatur, infamis atque inhonorus fore non sustinens. Et continuo sua tollens exibat, cum ecce subita correptus infirmitate, sistit gradum, viribusque deficiens, eodem loco jactat se super solum anhelus et fessus. Forte incidens in id loci vagabundus insanus quidam, offendit hominem, quidnam ibi agat percontatur. Respondet gravi se infirmitate teneri, et neque procedere, neque redire valentem. Et ille : « infirmitas ista haud alia, » inquit, « quam ipsa mors est. » Hoc autem non dixit a semetipso; sed pulchre Dominus per insanum corripuit eum, qui sanis acquiescere noluit consiliis sensorum. Et addit : « Revertere domum, ego te juvabo. » Denique ipso duce revertitur in civitatem; redit ad cor, et ad misericordiam Domini. Eadem hora accitur Episcopus agnoscitur veritas, abjicitur error. Confessus reatum absolvitur, petit Viaticum, datur reconciliatio : et uno pene momento perfidia ore abdicatur, et morte diluitur, **CS3** Ita mirantibus cunctis, sub omni celeritate completus est sermo Malachia, et scripturæ pariter dicentis quia *veraxio dat intellectum auditui* (Isa. XXVIII, 19).

CAPUT XXVII.

Pacem et concordiam inter dissidentes mirabiliter conciliat.

58. Inter populos quarumdam regionum orta aliquando gravis discordia est. Interpellatur Malachias de componenda pace inter eos : et cum esset alias impeditus, injungit negotium hoc uni episcoporum. Illo excusante et negante, et dicente Malachiam, non se, quæsitum; se contemptum iri, frustra fatigari nolle : « Vade, » inquit, « et Dominus erit tecum. » Et ille : « Acquiesco, sed si me non audierint, scito me ad tuam Paternitatem appellaturum. » Subridens Malachias : « Fiat, » inquit. Tunc episcopus convocatis partibus, dictat formam pacis : acquiescunt, reconciliantur ad invicem; fide hinc inde data, stabilitur pax : et sic dimisit eos. At pars una videns hostes facta mali nihil suspicarentur, loquebantur mutuo, et dicebat homo ad proximum suum : « Quid volumus facere? Victoria præ manibus est, et ultio de inimicis. » Et cœpere insequi illos. Innotuit episcopo quod fiebat; et accurrens convenit duces eorum super iniquitate et dolo, sed spreteus ab illo est.

Inuocavit nomen Malachiae adversus eum, et nihili pendit: irridensque episcopum, « Putasne, » inquit, « propter te amittere debeamus malefactores nostros, quos Deus tradidit in manus nostras? Et recordatur verbi sui episcopus, quos habuerat cum Malachia, flens et ejulans, verso vultu ad monasterium ejus: « Ubi es, » ait, « homo Dei? ubi es? Nonne hoc est, pater mi, quod tibi dicebam? Heu, heu, veni, ut facerem bonum, et non malum; et ecce per me omnes, illi in corpore, isti in anima pereunt! » Multa in hunc modum loquebatur lamentans et plangens, et quasi presentem sollicitans et compellans Malachiam adversus malignantes. Interim vero impii cum quibus fecerant pacem, insequi non desistebant ad perdendum eos: et ecce spiritus mendax in ore quorundam virorum, qui eos deciperet. Et occurrerunt illis in via viri, nuntiantes, factam irruptionem in terras ipsorum ab adversariis: in ore gladii consumi omnia, et diripi bona eorum, uxores quoque ac liberos tolli et abduci. His auditis, reversi sunt festinanter. Sequebantur ultimi primos, quo irent, aut quid acciderat, nescientes. Nec enim omnes audierant viros loquentes, Cumque venissent, et invenissent nihil horum quae nuntiata erant, confusi sunt, deprehensi in malitia sua. Et cognoverunt spiritui erroris se traditos propter nuntium Malachiae quem deceperunt, et nomen ejus quod spreverunt. Porro episcopus audiens frustratos proditores in iniquitate sua quam cogitaverant, cum gaudio remeavit ad Malachiam, referens omnia pro ordinem, quae acciderant sibi.

59. Sciens Malachias ejusmodi occasione pacem esse turbatam, nactus opportunum tempus, pacem per semet inter ipsos de novo reformare curavit, et firmare reformatam, datis et receptis a trinsecus fide et juramento. Verum illi, quibus ante pax fracta fuit, injuriae memores, neglecto pacto et praeepto Malachiae, tractaverunt de vice reddenda. Et congregati omnes in unum, ibant ut imparatos praecooperarent, redderentque in caput eorum malum, quod sibi ipsi facere cogitassent. Et magno flumine, quod intererat, facillime transvadato, fluviolo, quem non procul ab illo offendere, retenti sunt. Neque enim jam fluviolus, sed plane fluvius ingens apparuit, ubique sui transire volentibus transitum negans. Mirari omnes tantum nunc esse, tantillum antebac fuisse scientes, et loqui inter se: « Unde inundatio haec? aer serenus est, imbres non sunt, nec proxime fuisse meminimus. Et si multum pluisset, quis nostrum unquam hactenus meminit in quantacumque illuvie ita intumuisse, ut operiret **654** terram, sata et prata pervaderet? Digitus Dei est iste, et Dominus sepit vias nostras propter sanctum suum Malachiam, cujus sumus praevicari pactum, transgressi mandatum. » Ita et hi infecto negotio, ad sua aequae confusi repedaverunt. Divulgatum est verbum per universam regionem: et benedicebant Deum, qui comprehendit sapientes in astutia sua, et confringens cornua peccatorum, sublimavit cornu christi sui.

60. Aliquis de nobilibus infensus Regi, reconciliatus est per manum Malachiae. Nec enim Regi satis fidebat ille, ut pacem cum eo faceret, nisi mediante Malachia, aut quem Rex aequae revereretur. Nec immerito, ut post apparuit. Nam factum securum, et minime jam caventem sibi, captum trusit in vincula, odio antiquo captus plus ipse. Requiritur homo a suis de manu mediatoris: nec enim aliud amici expectare quam mortem. Quid faceret Malachias? Non est quod possit, nisi ut recurrat ad suum illud solitum unicuicunque refugium. Congregato exercitu forti nimis, turba magna discipulorum suorum, adit hominem, requirit vincitum; negatur. Et Malachias: « Inique, inquit, agis contra Domium, et contra me, et contra te ipsum, pactum praevicari: si dissimulas tu, sed non ego. Credit se homo fidei meae: si contingat mori, ego prodidi eum, ego reus sanguinis ejus. Quid tibi visum est me proditorem, te praevicariorem constituere? Noveris me, donec liberetur, nihil gustaturum, sed neque istos. » Sic locutus, intrat ecclesiam: Deum omnipotentem suis, suorumque anxiiis gemitibus interpellat, ut injuste addictum dignetur eripere de manu praevicarioris et iocui. Et ea die cum nocte sequenti in jejunio et oratione persisterant. Perlatum ad Regem quid fieret; et magis inde induratum est cor ejus, unde emollii debuerat. Init fugam, veritus homo carnalis, ne si prope remaneret, orationis non posset sustinere virtutem. Quasi vero vel absconditum non inveniat, vel non perveniat ad remotum. Tu metas ponis, miser, orationibus sanctorum? Num est oratio jacta sagitta, ut fugias a facie arcus? Quo ibis a Spiritu Dei, qui eam portat, et quo a facie ejus fugies? Denique fugientem insequitur, invenit latitantem: erisque caesus et non videns, ut melius videas, et intelligas quoniam durum est tibi contra stimulum calcitrare. Denique senti vel nunc, quia sagittae potentis acutae pervenerunt ad te: quae etsi resilierunt a corde, quia saxum est, sed non ab oculis. Utinam per fenestras saltem oculorum perveniant usque ad cor, et vexatio det intellectum caecitati. Cernere erat Saulum de novo ad manus trahi, et duci ad Ananiam (*Act. ix*), ad ovem scilicet lupam, ut refunderet praedam. Refudit, et recepit visum, quod Malachias usque adeo ovis esset, ut si misertus et lupo. Diligenter ex his advertit, lector, cum quibus habitatio Malachiae, quales principes, et quales populi. Quomodo non et is frater fuit draconum, et socius struthionum? (*Job xxx, 29*). Et ideo dedit ei Dominus virtutem calcandi super serpentes et scorpiones, alligare reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis. Audi denique quid sequatur.

CAPUT XXVIII.

Sacrum aedificium moliens, adversarium patitur, sed mox ultione divina correptum.

61. Is, cui Benchorensis monasterii cesserat possessiones, ingratus beneficio, extunc et deinceps insolentissime semper se habuit adversus eum et suos,

in omnibus infestus, ubique insidians, detrahensque actibus, ejus. At non impune hoc. Erat illi unicus filius, qui imitor patris, audens aliquid et ipse in Malachiam, eodem anno mortuus est. Mortuus autem sic. Visum est Malachiae debere construi in Benchor oratorium lapideum, instar eorum quae in aliis regionibus exstructa conspexerat. Et cum coepisset jacere fundamenta, indigenae quidem omnes mirati sunt, quod in terra illa necdum ejusmodi aedificia **655** invenirentur. Verum ille nequam, sicut erat praesumptuosus et insolens, non miratus est, sed indignatus. Ex qua indignatione concepit dolorem, et peperit iniquitatem. Et factus susurro in populis, nunc secreto detrahere, nunc blasphemare palam; notare levitatem, novitatem horrere, sumptus exaggerare. Istiusmodi venenatis sermonibus sollicitans et inducens multos ad prohibendum: « Sequimini me, » inquit, « et quod non nisi per nos fieri debet, contra nos fieri non sinamus. » Itaque cum pluribus, quibus suadere valuit, descendit ad locum, reperit convenit hominem Dei, primus ipse dux verbi, qui erat principium mali: « O bone vir, quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus novitatem? Scoti sumus, non Galli. Quenam levitas haec? Quid opus erat opere tam superfluo, tam superbo? unde tibi pauperi et inopi sumptus ad perficiendum? Quis perfectum videbit? Quid istud praesumptionis, inchoare quod non queas, non dico, perficere, sed nec videre perfectum? Quanquam amentis magis est, quam praesumentis [*al.*, prudentis], conari quod modum excedit, vincit vires, superat facultates. Cessa, cessa, desine a vesania hac: alioquin nos non sinimus, non sustinemus. » Hoc dicit, prodens quid vellet, non quid posset considerans. Nam de quibus praesumebat, et secum adduxerat, viso viro, mutati sunt, et jam non ibant cum eo.

62. Ad quem Vir sanctus, tota libertate utens: « Miser, » inquit, « opus, quod inchoatum vides, et invides, sine dubio perficietur: perfectum videbunt multi. Tu vero quia non vis, non videbis; et quod non vis, morieris: attendito tibi, ne in peccato tuo moriaris. » Ita est: ille mortuus est, et opus completum est; sed ille non vidit, qui, ut praefati sumus anno eodem mortuus est. Interim pater audito mox, quid de filio Vir sanctus praedixisset, sciens verbum ejus vivum et efficax esse: « Interfecit, » inquit, « filium meum. » Et instigante diabolo, tanto furore exarsit in illum, ut coram duce et majoribus Ulydiae falsitatis et mendacii arguere non vereretur hominem, qui veracissimus esset veritatis et discipulus, et amator: et convicium intulit, simiam appellans. Et Malachias quidem doctus non reddere maledictum pro maledicto, obmutuit, et non aperuit os suum dum consisteret peccator adversus eum. Sed non Dominus oblitus sermonis sui, quem dixerat: *Mihi vindictam, et ego retribuam* (*Deut. xxxii, 35*). Eadem die domum reversus homo, luit linguae effrenis temeritatem, ipso ultore, quo instigatore laxarat. Arreptum in ignem projicit daemon; sed mox manibus

assistantium extractus est; adustus tamen corporis parte, et mente captus. Et dum insatiret, vocatus Malachias venit, reperitque maledicum spumantia ora torquentem; horrendis vocibus et motibus terrentem omnia, ac toto corpore agitato, vix posse teneri a pluribus: et orans pro inimico vir totius perfectionis, exauditus est; sed ex parte. Nam illico quidem sancto orante, ille aperuit oculos et sensum recepit. Relictus est autem ei spiritus Domini malus, qui eum colaphizet, ut diseat non blasphemare. Credimus eum vivere usque adhuc, et usque ad haec tempora luere peccatum grande, quod peccavit in sanctum: certis temporibus tamen ferunt lunaticum esse. Porro praedictae possessiones, cum jam pro sui imbecillitate et inutilitate eas tenere non valuit, in pace ad locum, cujus exstiterant, redierunt. Nec renuit Malachias post multam demum vexationem, pacis obtentu.

63. Sed jam ad opus aedificii, quod Malachias, aggressus est, sermo recurrat. Et quidem non erat Malachiae, non dico unde perficeret, sed unde faceret quidquam. Erat autem cor ejus fiduciam habens in Domino. Dominus vero providit, ut, etsi non speranti in pecuniae thesauris, pecunia non deesset. Quis enim alius fecit, ut thesaurus eo loci reponeretur, repositus non reperiretur usque ad tempus et opus Malachiae? Invenit Dei famulus in Dei marsupio, quod defuit suo. Merito quidem. Quid enim justius, quam **656** ut cui pro Deo non erat proprium, cum Deo iniret consortium, et marsupium unum esset, amborum? Fideli namque homini totus mundus divitiarum est. Et quid est ille, nisi quoddam marsupium Dei? Denique ait: (*Meus est orbis terrae, et plenitudo ejus* (*Psal. xlvii, 12*)). Inde est, quod Malachias repertos argenteos multos non reposuit, sed exposuit. Nam totum munus Dei in Dei opus jubet expendi. Non suas, suorum considerat necessitates; sed jactat cogitatum suum in Domino, ad quem utique recurrendum non dubitat, quoties necessitas postularit. Nec dubium Dei opus esse, quod Deo revelante Malachias praeviderit. Contulerat primum cum fratribus de opere illo: et multi praesentibus inopia minus libenter assentiebant. Inde anxius dubiusque quid ageret, coepit inter orandum vehementer inquirere, quanam foret voluntas Dei. Et die quadam de via regrediens, cum jam loco appropriaret, prospexit eminus: et ecce oratorium apparuit magnum lapideum, et pulchrum valde. Et intuens diligenter situm, formam et compositionem, cum fiducia arripit opus, prius quidem indicata visione senioribus fratribus paucis tamen. Sane totum, quod attente notavit de loco, et modo, et qualitate, tanta diligentia observavit, ut peracto opere, factum viso similimum appareret, ac si et sibi cum Moyse dictum audierit: *Vide, ut omnia facias secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte* (*Exod. xxv, 40*). Eodem visionis genere id quoque, quod in Sathallino situm est, antequam fierit, praestensum est. illi, non modo oratorium, sed et monasterium totum

CAPUT XXIX.

Claret prophetiæ spiritu, et omni miraculorum gratia.

64. Transeunte illo per quamdam civitatem, et multitudine magna concurrente ad eum, casu vidit juvenem inter alios videndi se curiosum. Ascenderat lapidem, et stans super summos articulos, extenso collo, oculis et animo intendens in eum, quemdam illi de novo Zacchæum exhibebat. Nec latuit Malachiam, sancto quidem Spiritu revelante, vere illum venisse in spiritu et virtute Zacchæi (*Luc. XIX, 2-9*). Dissimulavit tunc tamen, tacitusque pertransiit. Cæterum in hospitio nocte ipsa narravit fratribus quomodo i lum vidisset, et quid prævidisset de illo. Die autem tertia, en ille cum viro quodam nobili, domino suo: qui aperiens votum et desiderium juvenis, rogabat, ut a se commendatum recipere dignaretur, et habere de cætero inter suos. Et Malachias agnoscens eum: « Non est opus, » inquit, « ut quem jam Deus commendavit, homo commendet. » Apprehensumque manu sua tradidit abbati Congano nostro, et ille fratribus. Ipse vero juvenis, adhuc (ni fallor) vivens primus Conversus laicus Suriensis monasterii, testimonium habet ab omnibus, quod sanctæ conversetur inter fratres secundum ordinem Cisterciensem. Et cognoverunt discipuli, etiam in hoc Malachiam prophetiæ spiritu habuisse; non solum autem, sed et in eo, quod subjuncturi sumus.

65. Cum Sacramenta offerret, et appropiasset ei diaconus, facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum sacerdos, ingemuit quod sensisset penes illum latere quod non conveniret. Peracto sacrificio, secreto percunctatus de conscientia sua, confessus est, et non negavit illum sibi per somnium nocte ipsa. Cui injungens poenitentiam: Non debueras, « inquit, « hodie ministrasse; sed verecunde et subtrahere sacris, et deferre tantis tamque divinis mysteriis, ut hac humilitate purgatus, dignius exinde ministrares. » Item alia vice sacrificante illo, et orante hora sacrificii, ea quidem sanctitate et puritate cordis, qua solitus erat, astanti diacono visa est columba intrare per fenestram in claritate magna. Ea sacerdos perfunditur totus, ea subobscurior basilica tota refulget. Columba vero aliquandiu circumvolitans, tandem residet super crucem ante faciem sacerdotis. Obstupuit **687** diaconus; et pavens tum pro lumine, tum pro volueris novitate, quod illa sit rara avis in terra, cecidit super faciem suam, et vix palpitans sese erigere ausus est, vel quando officii sui necessitas postulavit. Post Missam seorsum conventus a Malachia, sub periculo vite jubetur nullatenus secretum prodere quod vidisset, quoad viveret ipse. Aliquando cum in Ardmacha esset cum quodam coepiscopo suo, de nocte surgens, cepit memorias sanctorum, quæ in cœmeterio Sancti-Patricii multæ sunt, orando lustrare: et ecce unum de altaribus subito ardere conspiciunt. Ambo enim viderunt visionem hanc magnam, et ambo mirati sunt. At Malachias intelligens signum esse magni meriti illius,

vel illorum, quorum sub altari illo corpora requiescerent, currens, et se mediis immergens flammis, expansis brachiis sacram amplexatus est aram. Quid ibi fecerit, quidve senserit, nemo qui sciat: sed quod amplius solito, cœlesti igne succensus ex illo igne exierit, fratrum qui cum eo tunc erant, reor neminem esse qui nesciat.

66. Hæc dicta sunt, pauca quidem de pluribus, sed multa pro tempore. Non enim signorum tempora hæc, secundum illud: *Signa non vidimus, jam non est propheta (Psal. LXXIII, 9)*. Unde satis apparet, Malachias meus quantus in meritis fuit, qui tam multus in signis exstitit, et in raritate tanta. Quo enim antiquorum genere miraculorum Malachias non claruit? Si bene advertimus pauca ipsa quæ dicta sunt, non prophetia defuit illi, non revelatio, non ultio impiorum, non gratia sanitarum, non mutatio mentium, non denique mortuorum suscitatio. Per omnia benedictus Deus, qui sic amavit et ornavit eum: qui et magnificavit eum in conspectu regum, et dedit illi coronam gloriæ. Amor probatur; in meritis, ornatus in signis magnificatio in ultione inimicorum, glorificatio in præmiorum retributione. Habes, diligens lector, in Malachia quid mireris, habes et quid imiteris. Nunc jam quid tibi ex his sperandum sit, studiosus attende. Nam finis horum, pretiosa mors est.

CAPUT XXX.

Locum et diem mortis suæ prædicit, et causa pallii denuo iter ad papam Eugenium suscipit.

67. Percunctatus aliquando, quonam in loco, si optio detur, extremum malit agere diem (de hoc siquidem fratres quærebant inter se, quem sibi quisque deligeret); cunctatur, et non respondet. Instantibus illis: « Si hinc migro, » inquit, « nusquam libentius, quam unde una cum nostro Apostolo resurgere possim. » Dicebat autem sanctum Patricium. « Si peregrinari oportet, et ita permittit, Deus, Claram-Vallem delegi. » Requisitus item de tempore, diem respondit solemnem omnium defunctorum. Si simplex votum putatur, impletum est si prophetia, ne iota præterit. Sicut audivimus, sic vidimus de loco pariter, et de die. Dicamus breviter, quo ordine istud, quæ occasione provenerit. Egredis satis ferebat, Hiberniam usque adhuc pallio caruisse, utpote æmulator sacramentorum: quorum ne uno quolibet gentem suam vellet omnino fraudari. Et recordatus sibi a papa Innocentio fuisse promissum; inde magis tristari, quod dum adhuc ille superfuisset, non fuit missum pro eo. Et nactus occasionem, quod papa Eugenius summam regiminis teneret et eo temporis usque in Franciam appropiasset nuntiaretur opportunitatem requirendi se invenisse gravisus est. Præsumebat autem de illo, utique viro tali, et de tali assumpto professione: magis vero, quod suæ Claræ-Vallis specialis filius exstitisset, nec timeret apud illum se ullam sustinere difficultatem. Itaque convocantur episcopi, concilium cogitur: tractata triduo, quæ tempori immi-

nerent, die quarto aperitur consilium de pallio requirendo. Placet, sed si per alium requiratur. Tamen quia brevior via, et ob hoc tolerabilior peregrinatio videretur, non fuit qui ejus obviare præsumeret consilio et voluntati. **688** Et Malachias, soluto concilio, arripit iter. Prosequuntur eum, qui convenerant fratres, usque ad litus, non multi tamen, ipso nimirum prohibente. Ad quem unus illorum, Catholicus nomine, flebili voce et vultu: « Heu, tu abis, inquit, et in quanta pene quotidiana vexatione me deseris, non ignoras, nec fers opem miseris mei! Si ego dignus qui patiar, fratres quid peccaverunt, qui vix diem, noctemve ullam a tam laboriosa cura et custodia mei feriatam habere sinuntur? » His verbis et lacrymis filii (flebat enim) paterna viscera concussa sunt, et amplexatus est eum blandiendo, impressoque pectori ejus signo crucis: « Certus esto, » inquit, « te ejusmodi nil passurum, donec redeam. » Erat autem epilepticus, et cadebat frequenter, ita ut interdum non semel, sed sæpius pateretur in die. Hoc jam per sex annos morbo horrido laborabat: sed ad verbum Malachiae perfecte convaluit. Ab illa hora nil tale perpessus est; nil tale, ut confidimus deinceps perpessus, quia Malachias deinceps rediturus non est.

68. In ipso ascensu navis accedunt duo ex his, qui illi familiariter adhærebant audentes et petentes aliquid ab eo. Quibus ille: « Quid vultis? Non dicimus, » inquit, « nisi spondeas te daturum. » Spondet. Et illi: « Volumus nobis certo promitti a tua dignatione, te in Hiberniam incolumen reversurum. » Instare et cæteri omnes. Tum ille parumper deliberans, poenitere primo quod se alligasset, qua exiret non inveniens. Angustiae undique, dum nil occurreret ab alterutro tutum periculo, voti videret, aut promissi. Visum est tandem id potius eligendum, quod in præsentiarum plus urgeret, reliquum supernæ committendum dispositioni. Annuit tristis quidem; sed magis illos noluit contristare: et spondens eis, ut volunt, ascendit navem. Et cum jam fere medium iter æquoreum peregissent, subito contrarius ventus navem repellit, et reducit in terram Hiberniæ. Descendens de navi, in ipso portu in quadam sua ecclesia pernoctavit. Et lætus gratias egit divinæ consilio providentiæ, quo factum est ut jam fecerit satis pro sua promissione. Manu vero intrans navem, ipsa die prospero cursu transfretavit, et venit in Scotiam. Die tertia pervenit ad locum qui Viride-Stagnum dicitur: quem fecerat præparari, ut ibi statueret abbatiam. Et relicto illic de filiis suis, fratribus nostris, monachorum conventu et abbate (nam secum ad hoc ipsum eos adduxerat), valedicens eis profectus est.

69. Et cum transiret, occurrit ei rex David, a quo susceptus est cum gaudio, et retentus per aliquot dies: multaque operatus placita Deo, inchoatum repetit iter. Et pertransiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ divertit ad ecclesiam Gisburnensem, ubi habitant viri religiosi, canonicam ducentes vitam,

ab antiquo familiares ei pro sua religione et honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum, quem cancrum vulgo appellant, horrendum visu; et sanavit eam. Nam ubi aqua, cui benedixit, aspersa sunt ulcerum loca, dolorem non sensit. Die vero sequenti vix ulcera apparebant. Abiens inde, ad mare venit; sed negatur transitus. Causa, ni fallor, fuit orta similtas quædam inter summum pontificem et regem Angliæ, quod rex nescio quid mali suspicaretur de bono illo homine, si transiret: nam neque alios episcopos transire sinebat. Quod quidem impedimentum, etsi fuit contrarium Malachiae voluntati, sed non voto. Dolebat differri a desiderio suo, nesciens magis per hoc impletum iri. Nam si incontinenti transisset, oportebat transire etiam Claram-Vallem, ut summum Pontificem sequeretur. Jam enim abierat, et erat Romæ, aut prope Romam. Nunc vero intercedente dilatione factum est ut tardius transfretans, ad locum et horam sanctissimi sui obitus opportune occurreret.

689 CAPUT XXXI.

Rursus Claram-Vallem venit, moriturus loco et tempore quo desideraverat.

70. Qui a nobis susceptus est, tanquam verus, ab Occidente veniens, visitans nos Oriens ex alto. O quantum nostræ Claræ-Valli irradians sol ille claritatis adauxit! quam jucundus ad ejus introitum dies festus illuxit nobis! Hæc dies, quam fecit [*al. dedit*] Dominus, exultatum et lætatum in ea! Quam celer et saliens, tremulus licet ac debilis, mox ipse occurri! quam lætus in oscula rui! quam lætis brachiis missam mihi coelitus amplexatus sum gratiam! quam alacri vultu et animo, mi pater, introduxi te! in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ! Quam festivos deinde tecum duxi dies, sed paucos! Quid vero ille vicissim nobis? Nempe hilarum, nempe affabilem peregrinus noster omnibus se præbebat, omnibus incredibiliter gratum. Quam bonum, et quam jucundum agebat hospitem apud eos, quos nimirum videre venerat a finibus terræ, non auditurus Salomonem, sed exhibiturus! Denique audivimus sapientiam ejus, tenuimus præsentiam ejus, et tenemus. Jam quatuor aut quinque dies hujus nostræ solemnitate defluxerant, cum ecce die solemnem beati Lucae evangelistæ, Missa in conventu sua illa sancta devotione celebrata, febre correptus, lecto decubuit: et nos cum illo omnes. Extrema gaudii nostri mœror occupat, moderatior tamen, quod levior interim febris esse videretur. Videres discurrere fratres, dandi avidos, vel accipiendi. Cui non dulce videre illum? cui non dulcius ministrare illi? Utrumque suave, utrumque salutare. Et humanitatis erat præbere obsequium, et profectus cuique sui, cum gratiam reportaret. Assistere omnes, omnes solliciti erant circa frequens ministerium; medicamenta perquirere, adhibere fomenta, urgere sæpius ad gustandum. Ad quos ille: « Sine causa, » inquit, « hæc sed charitate vestri facio quidquid injun-